

Για ποιά λόγο ύπάρχει;

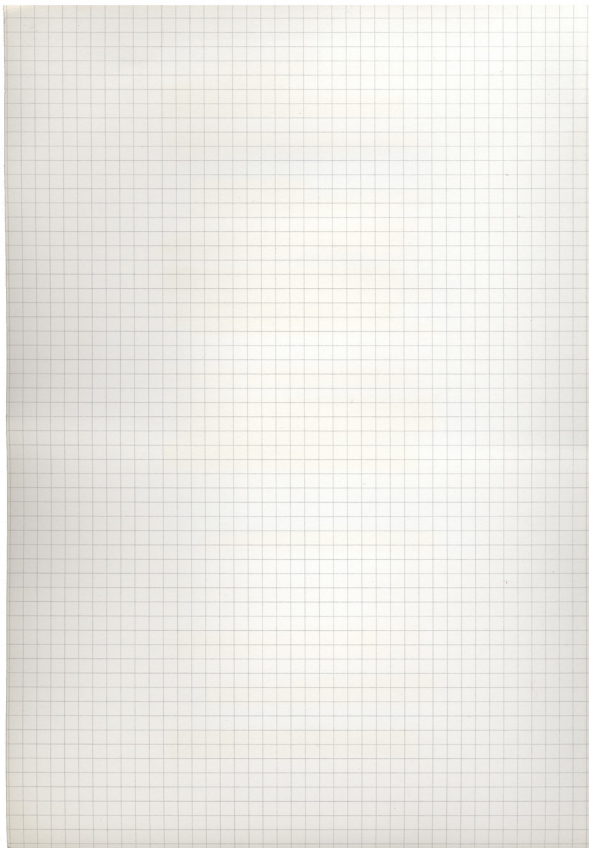
Για ποιά λόγο ζώ; Θέλω να κρατήσω άκέραιο τό ΕΓΩ μου! Μά γι' αυτό χρειάζεται να τό ταυτίσω μ' Ένα άλλο ΕΓΩ. Και μ' Ένα άλλο. Και μ' Ένα άλλο. Μέ χιλιάδες, δεκάδες, εκατοντάδες άλλα ΕΓΩ. Δίχως αύτή τή μέθεξη, πνίγομαι. Χάνομαι. Και γι' αυτόν ίσως τό λόγο επιδιώκω τήν ταύτιση ή έστω τό διάλογο ή τόν αντίλογο μέ όσα μέσα διαθέτω. Τήν Τέχνη, τήν Πολιτική, τή Σκέψη, τή Δράση. /

Τό δικό μου

ΕΓΩ ήταν Ένα ΕΓΩ μέ δικό του πρόσωπο, δική του εαίσθησία, δική του φωνή. Πού έβγαχνε, πού ψάχνει να ταυτιστεί μέ παρόμοια ζωντανά, ολοκληρωμένα και υπεύθυνα ΕΓΩ — γιά να γίνουμε ΕΜΕΣ. /
Όμως σήμερα, στην εποχή τής άπόλυτης εκβιομηχάνισης, έμπορικοποίησης, τής τεχνοκρατικής γραφειοκρατίας, τό ΕΓΩ πάει σιγά-σιγά να είναι ΕΓΩ. Είναι κάποιος άλλος!

Ή άνθρωπότητα οδηγείται πρós τό ΜΕΓΑ ΣΦΑΓΕΙΟ, πού είναι ή τεχνοκρατική κοινωνία, εκεί όπου ό καθένας πρέπει να γίνει βίδα, έλατήριο, μοχλός, κορδέλλα, διακόπτης πάνω στη γιγάντια καταναλωτική μηχανή (και γι' αυτό προετοιμάζεται σχολαστικά από τήν Πρώτη Δημοτική).

Όπως τό ζώο πού πάει γιά τή σφαγή, μυρίζει τό αίμα, διαισθάνεται τό τέλος και σραδάζει, τό ίδιο και ό νέος και ή νέα τής εποχής μας, τή στιγμή πού βρίσκεται Ένα βήμα πριν από τήν πόρτα πού τόν οδηγεί καταθειάιν μέσα στη ΜΗΧΑΝΗ, εκεί πού πρόκειται να μεταβληθεί σε «άντικείμενο» χωρίς ΕΓΩ, αισθάνεται τήν άνάγκη να αντιδράσει.

Ο άνθρωπος γίνεται ο ίδιος
π ρ ά γ μ α, πουλά τον εαυτό του ως εμπόρευμα στην
παραγωγή και την πορνεία, ως εργατική δύναμη, ως
σεξουαλικό αντικείμενο, ως όπρητική δύναμη». (Φί-
σερ: Idem).

Όταν όμως υπάρχει γύρω του αυτός ο «εξεπεσμός
του ΕΓΩ», τότε το ΕΓΩ πού έχει ακόμα ταυτότητα,
πρόσωπο, μήνυμα, σε ποιά άλλο ΕΓΩ θα μιλήσει,
μή ποιά άλλο ΕΓΩ θα μιλήσει;

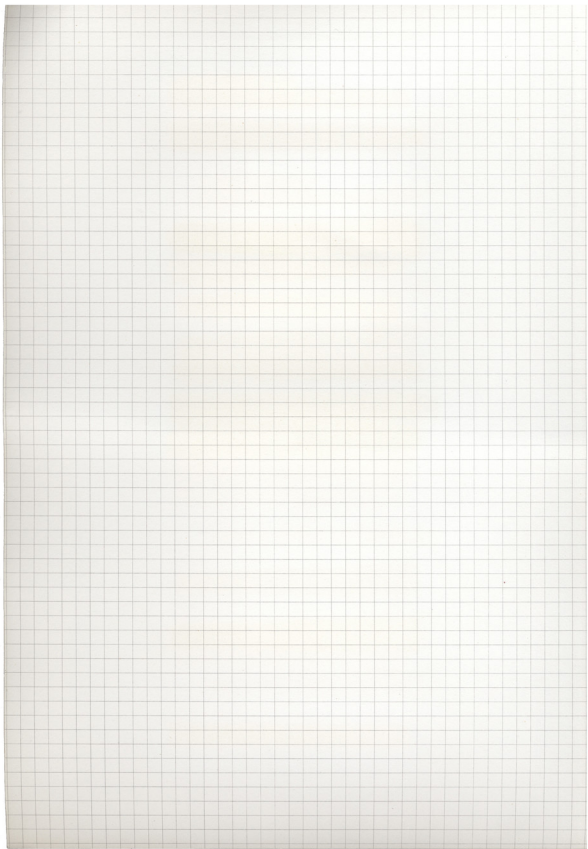
Ό εργαζόμενος υποχρεώνεται να αποξενωθεί
από το προϊόν της εργασίας του. 'Αποξενώνεται από
τη διαδικασία της εργασίας του. 'Αποξενώνεται από
τους άλλους. Και από τον εαυτό του! //

το ΕΓΩ του, πού τον έκανε μηχανήμα, άποσπασμα-
τικό κομμάτι, τώρα, έξω από την παραγωγή, τοβ
προσφέρεται τοβ ίδιου αυτού — τοβ καταναλωτή
πιά — ως εικόνα ενός νέου πρὸς άπόκτηση ΕΓΩ.

Άγόρασε ένα ΕΓΩ, κομ-
μάτι το κομμάτι, δόση με δόση. Ό,τι έχει κανείς το
έχει. Ό,τι έχεις αυτό και είσαι. Γίνε έκείνο πού
μπορείς να είσαι. Ένώσου μαζί μου. ΕΓΩ είμαι ΕΣΥ». (Φίσερ: Idem).

Αυτό σημαίνει ότι το δικό μου ΕΓΩ, πού παίρνει
τη μορφή μιας μελωδίας, ενός τραγουδιού, όσο θα
άντιστέκεται στην εμπορευματοποίησή του, τόσο θα
βρίσκει αντίσταση από τον άλλοτριωμένο εργα-
ζόμενο - καταναλωτή.

Ό ανάποδα: όσο ο εργαζόμενος - καταναλωτής
μπαίνει στο σύστημα, όσο ή άλλοτριωσή του γενι-
κέυεται, τόσο άρνεύται να παραδεχτεί «άγαθά» πού
δέν έχουν γίνει ακόμα εμπόρευματα. Τόσο θα θέλει
όλο και περισσότερο μία Σκέψη - εμπόρευμα, μία
Τέχνη - εμπόρευμα, και, γιατί όχι, μία «Ίδεολογία -
εμπόρευμα»! Γιατί, μόνο εκεί μέσα αυτό - άγνωρίζεται.
Έκείνο το χαμένο ΕΓΩ του νομίζει ότι βρίσκει
ένα ανέο πρὸς άπόκτηση ΕΓΩ». Ό άνθρωπος αυτο-
ματοποιείται. Έξειδικεύεται. Χωρίζεται. 'Αποξενό-
νεται. Το σύνολο — τὰ σύνολα — περνούν στην
άποσύνθεση. Ό άνθρωπος οδηγείται στη μονα-
ξιά. //

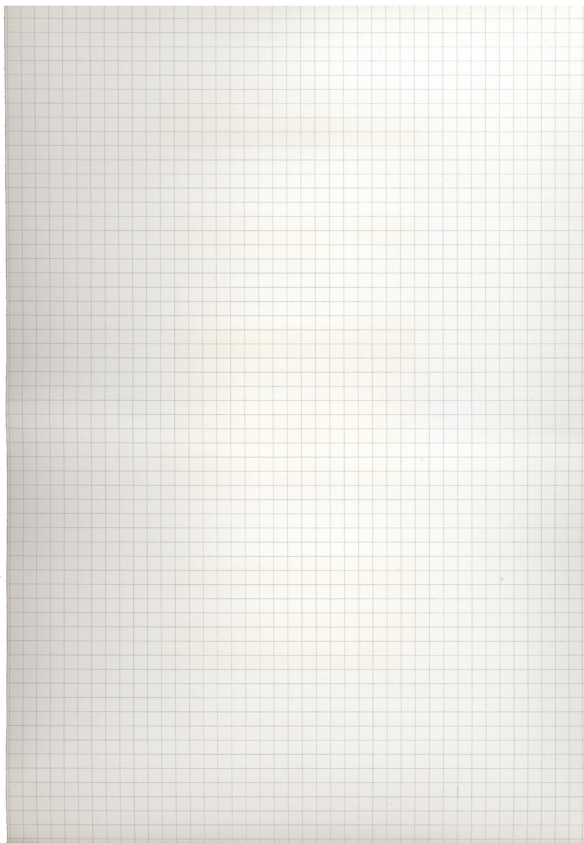
*Ας γυρίσουμε, όμως, γιά λίγο στό παράδειγμα τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΦΑΓΕΙΟΥ (ὅπου σφάζονται τὰ ΕΓΩ) καί τῆς ΜΗΧΑΝΗΣ (ὅπου ὁ ἄνθρωπος γίνεται βίδα). Σέ τελευταία ἀνάλυση, πρόκειται γιά μιὰ δοσμένη ποιότητα σχέσεων. Δηλαδή, τὸ Σύστημα ἐπιβάλλει σέ ὅλα τὰ ἄτομα ἐκείνη τὴν ποιότητα σχέσεων, πού ἐξυπηρετεῖ τὸ βασικὸ του σκοπὸ. Ποιὸς εἶναι ὁ βασικὸς του σκοπός; Ἡ συσσώρευση κεφαλαίου, ἡ ἀνοξήτηση κέρδους, ἡ θεοποίηση τῆς ἐπικορύφου;

Στὴν οὐσία, ἔχουμε μιὰ νέα θρησκεία, μὲ νέα σύμβολα, τὸ ἐμπόρευμα καί τὴν κατανάλωση. Ἀπὸ τὸ καινούριο πλέγμα σχέσεων — ἡ νέα ποιότητα σχέσεων — ἐξασφαλίζει στό ἄτομο ἕνα μίνιμουμ

κατακτήσεων. Ὅμως αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο ζωῆς, πού χαρακτηρίζει τίς κοινωνίες τῆς κατανάλωσης, τὸ πληρώνει ἀκριβά:

«Ἐκεῖνο πού τὸν ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τὸ βασίλειο τῶν ζώων, τὸν ὑποχρέωσε σὲ ἀγγρεία χειρότερη ἀπὸ ἐκείνη πού ἐπιβάλλεται στὰ ζῶα (Φίσερ).

Βέβαια, μέσα στό πλέγμα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων πού χαρακτηρίζουν τὴν καταναλωτικὴ κοινωνία, ὁ ρόλος τῶν τάξεων καθορίζεται ἀπὸ τίς ἀνάγκες τοῦ Συστήματος. Τὸ ἴδιο καί ἡ συμμετοχὴ τους στὴν Ἔργασία, στὰ Κέρδη καί στὰ Κέντρα Ἀποφάσεων. Ἡ πάλι τῶν τάξεων ὀδηγεῖ σὲ μερικές ἀνακατατάξεις προσωπικοῦ χαρακτῆρα. Μέσα στό ἔσωτερικὸ τοῦ Συστήματος, τὸ προλεταριάτο χτίζει, οἱ ἐργαζόμενοι σήμερα, ὀργανώνονται πολιτικά. Στόχος τους ἡ κατάληψη τῆς Ἐξουσίας μὲ τὴ διάλυση τῆς τάξης τῶν κεφαλαιοκρατῶν./

Τί σημαίνει, όμως, κατάληξη της 'Έξουσίας;

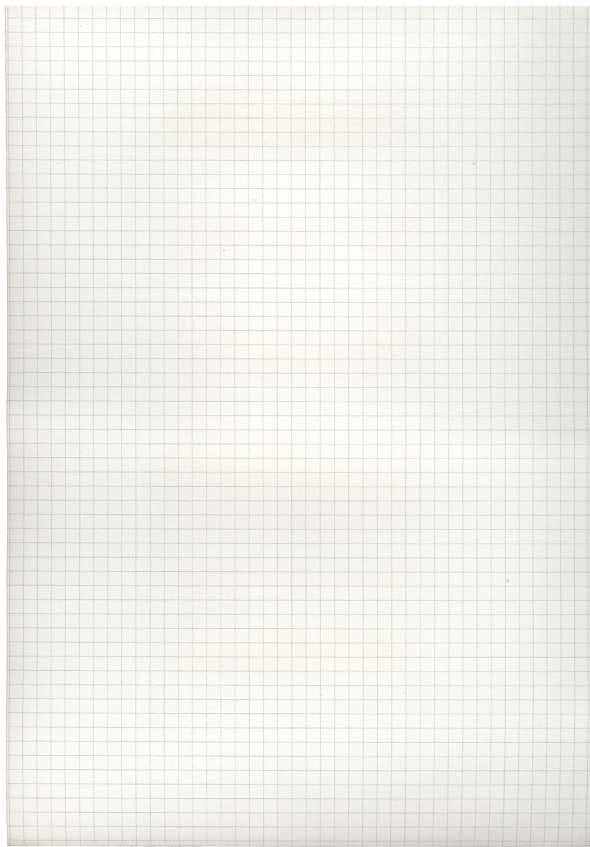
Σημαίνει αντικατάσταση της κυβερνητικής βάρδιας; Δηλαδή στη θέση της πολιτικής εκπροσώπησης του Κεφαλαίου θα μπει η πολιτική εκπροσώπηση του προλεταριάτου, με διατήρηση της λογικής του ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ; Ή σημαίνει αλλαγή στην ποιότητα των σχέσεων που έχει επιβάλει η λογική του μηχανισμού;

Όμως για ν' αλλάξεις μιά ποιότητα, πρέπει απαραίτητα να προβάλεις μιά καινούρια ποιότητα, άνωτερη! Αυτήν την άνωτερη ποιότητα σχέσεων μονάχα η εκπολιτιστική επανάσταση μπορεί να την προσφέρει!

Ποιά είναι η βασική λειτουργία της λογικής του μηχανισμού (Συστήματος); Είναι η άλλοτρωση. Δηλαδή, η διαδικασία της αποπροσωποποίησης, της καταστροφής του ΕΓΩ.

Επομένως η λογική του αντι-ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ δηλαδή της Επανάστασης, πρέπει να είναι η διάσωση του ΕΓΩ. Δηλαδή, η απόδοση στον καθένα της χαμένης του προσωπικότητας, της άλλοτρωμένης του ταυτότητας. Κι αυτό δέν μπορεί να γίνει μόνο με έναν άπλό ποσοτικό έλεγχο του Συστήματος, την αντικατάσταση μιάς τάξης από μιάν άλλη, τη δικαιότερη κατανομή του μόχθου και του κέρδους. Με άλλα λόγια, με τόν έλεγχο του Μηχανισμού από τό «Κόμμα της Έργατικής Τάξης».

Τό πρόβλημα δέν είναι ν' αλλάξει ό έλεγχος στό έσωτερικό του Μηχανισμού. Αλλά ν' αλλάξει ή λογική που κινεί τό Μηχανισμό. Νά συντριβούν οι σημερινές σχέσεις και νά αντικατασταθούν με μιά καινούρια ποιότητα σχέσεων άνωτερη! Με δύο λόγια τό πρόβλημα είναι ν' αλλάξουμε τόν ίδιο τόν άνθρωπο, όπως τονίζει ό Μάρξ,

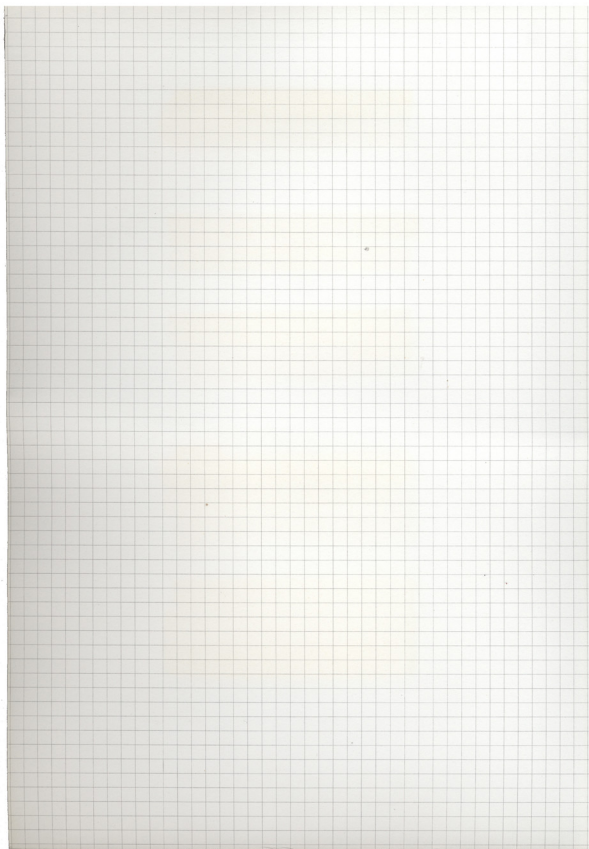

ποτέ δέν ήταν τόσο μεγάλη όσο τώρα ή εθθνή των ανθρώπων, που πασχίζουν να οικοδομήσουν τό σοσιαλισμό. Από τόν καιρό που χτυπήθηκε ή λεγόμενη «προσωπολατρεία» και έγινε στροφή πρὸς τή «συνόπαρξη», υπάρχουν οι προϋποθέσεις γιά να φανεί μέσα στό σοσιαλισμό, χωρίς καθυστέρηση, τό μελλοντικό πρόσωπο τοῦ ἀ κ έ ρ ι ο υ ἀ ν θ ρ ὀ π ο υ.»

Γιά νά φιάσουμε ἀπό τό ΕΓΩ στό ΕΜΕΙΣ, πρέπει νά υπάρχει τό ΕΓΩ. Τό ΕΜΕΙΣ δέν πρόκειται νά γίνει μέ τήν άθροιση εκατομμυρίων ΠΠΟΤΑ, αλλά εκατομμυρίων ΕΓΩ. Η σοσιαλιστική κοινωνία είναι ή αναγέννηση όλων τών ΕΓΩ μέσα σέ μιá νέα ποιότητα που συνθέτει τό ΕΜΕΙΣ. Όμως τό ΕΓΩ τρέφεται μέ τήν εθθνή και τόν προβληματισμό. Η συμμετοχή του μέσα στην παραγωγή δέν άρκει. Όσο δίκαιες και σωστές και άν είναι οι νέες παραγωγικές σχέσεις που επιβάλλονται από τήν κοινωνική άλλαγή. Τό πρόβλημα είναι άν ό ρόλος του μέσα στην παραγωγή αναπτύσσει τήν προσωπικότητά του. Αν αυτό που είναι δέν καθορίζεται από τή λογική τής ΜΗΧΑΝΗΣ, αλλά από τή λογική τή δική του. Πού σημαίνει ότι οι σχέσεις που τόν άφορούν είναι προΐδν και δικής του συμβολής. Γι' αυτό τό λόγο είναι άνάγκη νά έχει κάθε στιγμή μπροστά του τό σύνολο των σχέσεων γιά νά μπορεί νά εντάξει κριτικά έκεί μέσα τό τμήμα των σχέσεων που τό άφορούν. Όμως μιá τέτοια λειτουργία απαι-

τεί τή διατήρηση και ανάπτυξη τής προσωπικότητάς του. Τήν άνόηση του ΕΓΩ. Τήν άνάγκη τής δημιουργικής μέθεξης μέ τήν πεμπτουσία των άλλων ΕΓΩ.

Ένα τέτοιο «άλλο ΕΓΩ» είναι τό ζωντανό έργο τέχνης που μέσα σ' αυτές τις συνθήκες παίζει τό ρόλο του συνθετικού ίστού ανάμεσα στά χιλιάδες ΕΓΩ, γιατί κεντρίζει τήν πεμπτουσία τους, που σέ τελευταία άνάλυση είναι κοινή. Νά γιά ποιό λόγο ή γνήσια τέχνη δέν μπορεί νά άπευθώνεται παρά μόνο σέ άτομα που δέν έχουν άκόμα άλλοτριωθεί έντελώς. Πού διατηρούν τό πρόσωπό τους. Και έχει άκόμα τήν ιδιότητα, ή γνήσια τέχνη, εκφράζοντας τήν πεμπτουσία ενός ΕΓΩ, νά βοηθάει έκ εκατομμύρια ΕΓΩ νά μπαίνουν στις διαδικασίες του ΕΜΕΙΣ

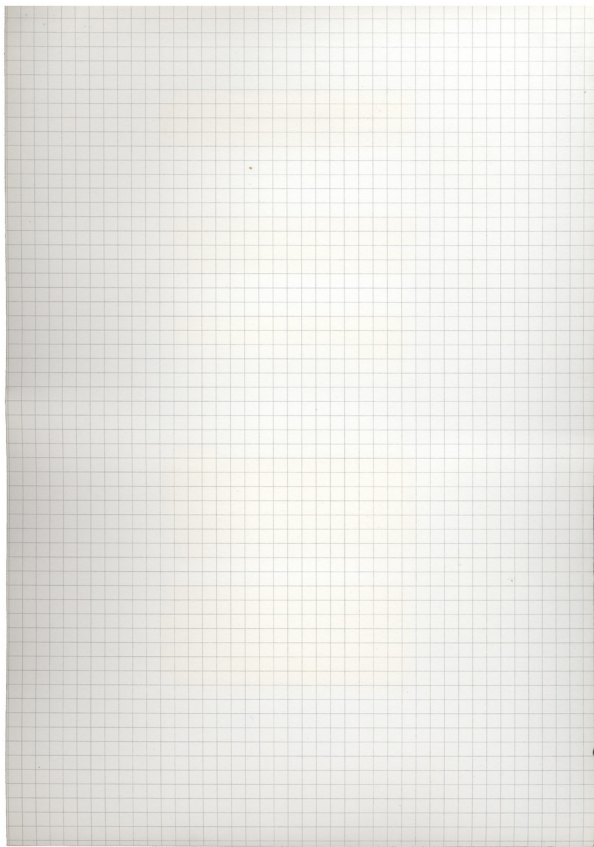

Ένας από τους ούσιαστικούς προορισμούς του σοσιαλισμού είναι να αποσπάσουν τις παραγωγικές σχέσεις από την εμπραγμάτωση και την επισκώπιση, να τις κάνουν άπτες και αισθητές ως σχέσεις ανθρώπων με ανθρώπους. Ασφαλώς και στο σοσιαλισμό υπάρχουν οικονομικοί νόμοι, δηλαδή εξακολουθεί να υπάρχει μία δύναμη των πραγμάτων, ένα βασίλειο της αναγκαιότητας. Οι νόμοι αυτοί είναι εδιδάγνωστοι και η συνείδηση όλο και περισσότερο μπορεί να διευρύνει και να εξασφαλίζει την εξουσία του ανθρώπου πάνω στα πράγματα, να περιορίζει το

βασίλειο της αναγκαιότητας για το καλό του βασίλειου της ελευθερίας.

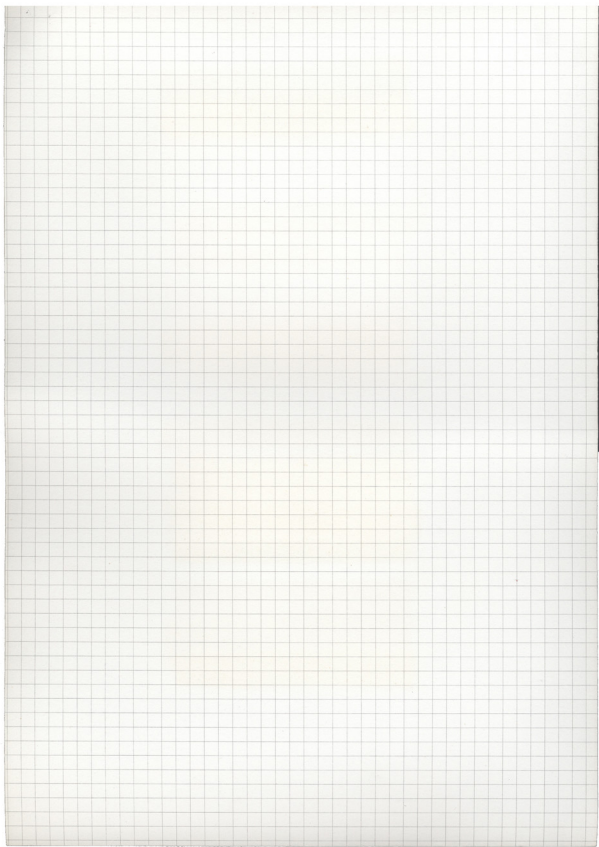
Η επανάσταση είναι ρήξη με την αλλοτρίωση. Οι παλιοί μηχανισμοί της εξουσίας συντρίβονται. Οι τάξεις βρίσκονται άμεσα αντιμέτωπες ή μία με την άλλη. Οι άνθρωποι σχεδιάζουν οι ίδιοι το μέλλον τους, αποφασίζουν από κατάσταση σε κατάσταση.

Η εφαρμογή της αρχής της δημοκρατίας στην οικονομία, ή πραγματική εργοστασιακή και οικονομική δημοκρατία, που την εγγυώνται άμεσα τα εργατικά συμβούλια, τα εργοστασιακά συμβούλια, τα συνδικάτα και άλλα άμεσα υπεύθυνα όργανα, σβήνει τα όρια ανάμεσα στο «εποικοδόμημα» και τη «βάση», γιατί όλα ταυτά τα δημοκρατικά όργανα αποτελούν συστατικά στοιχεία της νέας οικονομικής δομής, των παραγωγικών σχέσεων ως σχέσεων ανθρώπων με ανθρώπους (δχι σχέσεις αθαιρέτες, αλλά σάν αρχή του σοσιαλισμού, που δεν καθορίζεται μόνο από οικονομικούς νόμους, μά και από δημοκρατικότητα, από το ανθρώπινο στοιχείο, που δε βλέπει τόν άνθρωπο μόνο ως εργατική δύναμη, ως αιτιαστυμένη φυσική δύναμη, παρά τόν βλέπει άκέραιο, συνολικό)». /

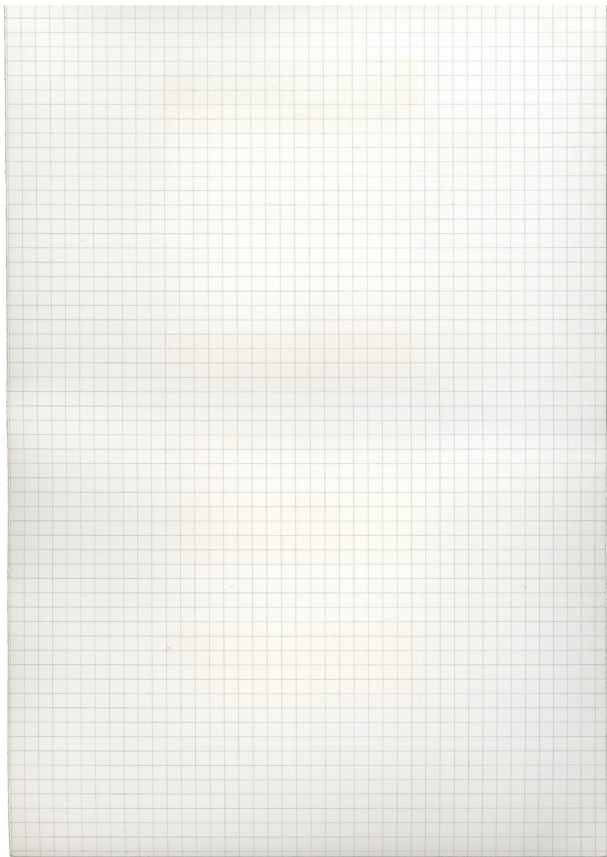
Ὁ συνολικός, ὁ ἀκέρσιος ἄνθρωπος εἶναι σήμερα τὸ βασικὸ πρόβλημα τῆς σύγχρονης τέχνης. Συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, ὁ καλλιτέχνης ἐπηρεάζεται ἀμεσα ἀπὸ τὸν περίγυρο. Ὡς χεῖς τὰ ἐρεθίσματά του προέρχονταν ἀπὸ τὶς διακυμάνσεις τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, καθὼς δοκιμαζόταν ἀπὸ τοὺς κοσμογονικοὺς σεισμοὺς τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ γίνεσθαι. Ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποὺ οἱ διαδικασίες παραγωγῆς — οἱ παραγωγικὲς σχέσεις — καταδικάζουν τὴν ψυχὴ αὐτὴ σὲ μερικὴ εἴτε ὀλοκληρωτικὴ ἀποξήρανση, ὁ καλλιτέχνης ἀρχίζει νὰ νιώθει ξαφνικὰ ἓνα ἀνεξήγητο κενό. Ὅσο ἐσωτερικὴ ἐφεση κι ἂν διαθέτει γιὰ δημιουργία, τὸ νόημα τῆς δημιουργίας ἀλλάζει συνείδηση. Δηλαδή, δὲν δημιουργεῖ γιὰ τὸ συγκεκριμένο, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἀφηρημένο. Ἡ κοινωνία δὲν εἶναι συγκεκριμένα πρόσωπα, ἀλλὰ μιὰ ἀφηρημένη ἐνότητα. Τὸ ἀφηρημένο ἀναγκαστικά δὲν ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος. Δὲν ἔχει λογικὴ, δὲν ἔχει πάθος ἢ συναίσθημα. Ἐτσι ἡ νέα φόρμα εἶναι ἡ ἄρνηση κάθε φόρμας, ἡ νέα λογικὴ εἶναι τὸ παράλογο. Στὸν ἀλλοτριωμένο ἄνθρωπο ἀντιστοιχεῖ τώρα ἡ ἀλλοτριωμένη τέχνη ποῦ, χωρὶς νὰ τὸ θέλει, συμβάλλει στὴν ἐπιτάχυνση καὶ ὀλοκλήρωση τῆς ἀλλοτρίωσης. Ὅμως, μήπως τὸ σχῆμα ἀλλοτριωμένη τέχνη εἶναι ὀξύμωρο; Δηλαδή, ἡ τέχνη ποῦ εἶναι ἀλλοτριωμένη δὲν μπορεί νὰ εἶναι τέχνη; Ἐκτὸς ἂν στὸν ὄρο τέχνη εἰνουμε τώρα πιά καινούργια ἔννοια. Μιὰ τέτοια τέχνη ἔχει κάνει τὴν ἐπιλογή της. Δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ

σπάσει τὰ δεσμὰ τῶν σημερινῶν σχέσεων, ποῦ τὸν ὀδηγοῦν στὴν ἀπόλεια τοῦ προσώπου του, τοῦ ΕΓΩ του, ποῦ τὸν κάνουν νὰ παῖει νὰ εἶναι συνολικός καὶ ἀκέρσιος.

Το κίνημα τῶν Λαμπράκηδων ἦταν ἡ χρυσή τομή ἀνάμεσα στήν πολιτιστική καί τήν κοινωνική ἐπανάσταση. Ἡ ζωὴ εἰδείε πόσο εἴχαμε δίκιο. Μέσα σέ συνθήκες ἀσύγκριτα σκληρότερες ἀπὸ τίς σημερινές, δηλαδή τότε πού ἡ «ἐνταξη» ἦταν σχεδὸν ἓνα πρόβλημα ζωῆς ἢ θανάτου, τὸ κίνημα τῆς ἀριστερῆς νεολαίας πήρε μιὰ πρωτοφανή διάσταση, ἀκριβῶς γιατί ἡ πολιτικὴ μας ἄγγιξε τίς πιὸ λεπτὲς καὶ εἰσίσθητες χορδὲς τῆς νεολαίας μας. Ὁ νέος ζεῖ βασικά στὸ μέλλον. Ἡ προσέωσις ἐρ- χεται μὲ τὴν ἡλικία. Μέλλον σημαίνει δράμα, ἰδα- νικό, ἔξαρση, δημιουργία. Ὁ νέος ἐπίσης ἔλκεται ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο. Εἶναι ὁ ἀσυμβίβαστος. Ὁ συνολι- κός, ὁ ἀκέριος. Πού θὰ τὰ βρεῖ ὅλα αὐτά; Ὅχι μόνο μέσα στὸ εἶδωλο τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας πού ἀόριστα ἐπαγγέλλεται ἡ Ἀριστερά, ἀλλὰ καὶ μέσα στήν πραγματικότητα. Γιατὶ ὀλιόμοιο ἂν ἀπογειώ- σεις τὸ νέο ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὰ ναρκωτικά: μὲ βάση ὄνειρα κοινωνικά — ἀ- φηρημένα καὶ αὐθαίρετα — ὁ νέος ἀπογειώνεται, νο- μίζει ὅτι εἶναι πρωτοπόρος, ἐπειδὴ ζεῖ μέσα στήν ὑπερθερμασμένη φαντασία του ἓνα κοινωνικὸ μον- τέλο ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου. Ὅμως μέσα σέ ποιὰ πραγματικότητα μπορεῖ νὰ βρεῖ σήμερα ὁ νέος τὸν κόσμο τὸν ἰδεατὸ, τὸν καθαρὸ, τὸν ἀνθρώπινο, τὸ συνολικὸ καὶ ἀκέριο; Μονάχα μέσα στὰ ἐπιτεύγμα- τα τῆς ἀνθρώπινης σκέψης. Μέσα στήν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Μέσα στὴ μέβεξη πού δημιουργεῖ ἡ κοινὴ ὁμαδικὴ προσπέλαση πρὸς τίς κορυφές τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν κατα- κτήσεων. Καί κυρίως μέσα στὴ δημιουργικὴ καὶ ἀναγεννητικὴ ἀνάταση καὶ ἀνάπλαση πού θεμελιώ-

νει ἡ θετικὴ καὶ συνειδητὴ συμμετοχὴ μας στὶς δια- δικασίες δημιουργίας μιᾶς σύγχρονης σκέψης καὶ τέχνης πού νὰ μᾶς ἀφορᾷ ἅμεσα, πού νὰ χρωστᾷ πολλά στὴ δική μας συμβολή, στὸ διάλογο μὲ μᾶς, ὥστε νὰ βρίσκουμε τελικὰ ἓνα μέρος τοῦ ἐαυτοῦ μας μέσα στὴ σύγχρονη δημιουργία. Μὲ βάση αὐτὴ τὴ τοποθέτηση, μέσα στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς σύνθεσης ροῆς πού εἶναι τὸ πολιτιστικὸ κίνημα, διαμορφώνε- ται μιὰ νέα συνείδηση, μιὰ καινούρια προσωπικό- τητα, πού ἀναζητᾷ τὴν ὀλοκλήρωσή της μέσα στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀναμόρφωση.

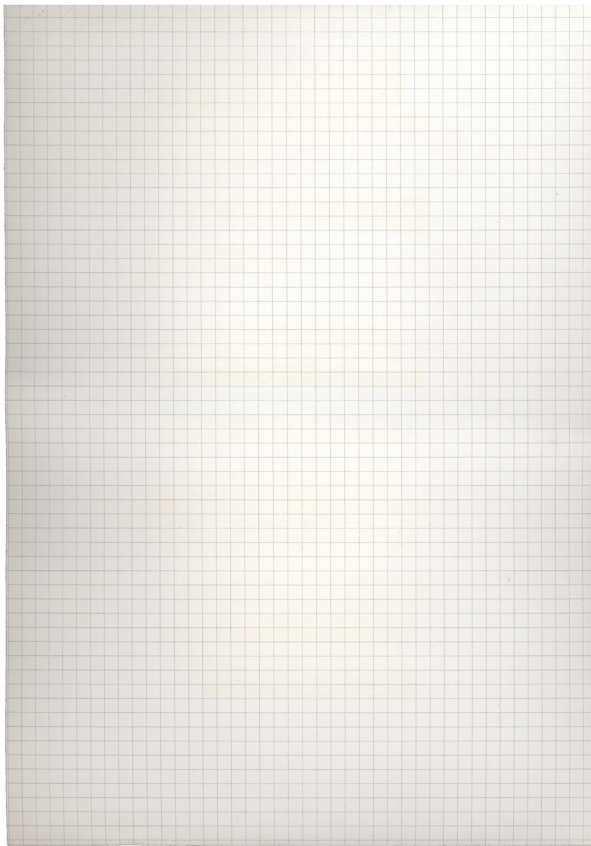

Ἡ ἐκμετάλλευση, ἡ βία, ἡ κοινωνικὴ ἀδικία, ἡ αὐθαιρεσία, ἡ ἀστυνομικὴ τρομοκρατία, ἡ δικτατορία τῶν μηχανισμῶν, μὲ δύο λόγια ὅλες οἱ ἀρνητικὲς πλευρὰς τῆς σύγχρονης κοινωνίας ἐρχονται σὲ ριζικὴ ἀντίθεση μὲ τὸν καθαρό, δίκαιο, ἀνθρώπινο καὶ δημιουργικὸ κόσμο τοῦ κάθε νέου, μὰ ἰδιαίτερα ἐκείνου ποὺ ἔχει «ἐνταχθεῖ». Ὡστε ἡ σύνδεση ἀνάμεσα στὰ δύο μέτρα, τὸ πολιτιστικὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ, γίνεται φυσιολογικὰ. Εἶναι ὀργανικὴ. Καὶ ἀπαραίτητη. «Μόνο ὁ δ η μ ι ο ρ γ ι κ ὸς ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκέραιος», λέει ὁ Φίσερ.

Ὅμως δημιουργία, δημιουργικότητα δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ σημαίνει μιὰ τυπικὴ, ἐγκεφαλικὴ καὶ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, γραφειοκρατικὴ καὶ δογματικὴ ἐνταξή. Καὶ νὰ τὰ ἀποτελέσματα. Ἡ λεγόμενη πολιτικοποιημένη νεολαία μας ἔχει κλειστὴ μέσα σὲ γκῆτο θεολογικὰ. Ἐχει ἀποκοπῆ ὀδυσιαστὰ ἀπὸ τὸ μαζικὸ κίνημα τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας. Γιατὶ ἔχει δεχτεῖ ὅτι ἡ λύση σήμερα βρίσκεται στὸν «κομματικὸ ἄνθρωπο». Αὐτὸν ποὺ θὰ λύσει μὲ μαγικὴ δύναμη ὅλα μας τὰ προβλήματα. Καὶ δὲν βλέπουν ὅτι οἱ μῆνες περνοῦν, τὰ χρόνια περνοῦν καὶ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ λύσουν τὰ δικὰ τους προβλήματα...

Νὰ θυμῶς ποὺ μπροστὰ στὸ ζωντανὸ καλλιτέχνη
 ἔρχεται νὰ προστεθεῖ ἓνα καινούριο ἐμπόδιο: Ἡ
 ἀποξήραση μιᾶς μεγάλης μερίδας τῆς ἐλληνικῆς
 Ἄριστερās, ποὺ εἶτε τὸ θέλουμε εἶτε ὄχι, ἐπηρεάζει
 σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν πνευματικὴν μας ζωὴ, δεδομένου
 ὅτι, ἰδιαίτερα μετὰ τὴ δικτατορία, ὅταν δηλαδὴ ὁ
 ἀριστερισμὸς ἔγινε τῆς μόδας, ἓνα μεγάλο τμῆμα τῆς

ἐλληνικῆς ἰντελιγκέντζιας προσχώρησε στὴν ἀποξηραμένη Ἄριστερά. Ἡ κοινὴ γνώμη καὶ ἰδιαίτερα ἡ νεολαία ἐπηρεάζεται γιατί, ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἡ ἰντελιγκέντζια κρατᾷ ὅλα τὰ πόντα τῶν mass media — δηλαδὴ τῆς διαμόρφωσης τῆς κοινῆς γνώμης. Θὰ τοῖς βρεῖς παντοῦ: στὸν τύπο, στὸ ραδιόφωνο, στὴν τηλεόραση, στὶς ἐκδόσεις, στὰ συνάδρια, στὶς δεξιότητες, στὰ θέατρα, στὶς συναυλίες, στὶς ἐκθέσεις. Ἀλλὰ καὶ στὰ ἔργα καὶ ἄλλες θέσεις-κλειδιά.

Δέν είναι, λοιπόν, μόνο ποῦ ἡ κοινωμία μας μπαίνει πιά κι αὐτὴ ὀριστικά μέσα στις διαδικασίες τῆς καταναλωτικῆς κοινωμίας κι ἔτσι ἡ ἄλλοτρίωση κερδίζει ἔδαφος μέ καλπασμό. Μὲ ἀποτέλεσμα νά δυσκολεύεται πιά ὁ καλλιτέχνης νά βρεῖ τὸν «ἀκέρσιου» ἄνθρωπο γιὰ νά συνδιαλεχθεῖ μαζί του. Ἐρχεται νά προστεθεῖ καὶ ἡ ἤδη ἄλλοτριωμένη μερίδα τῆς ἑλληνικῆς Ἄριστερᾶς, ποῦ ἀποζηρραίνει τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς γῶσας.

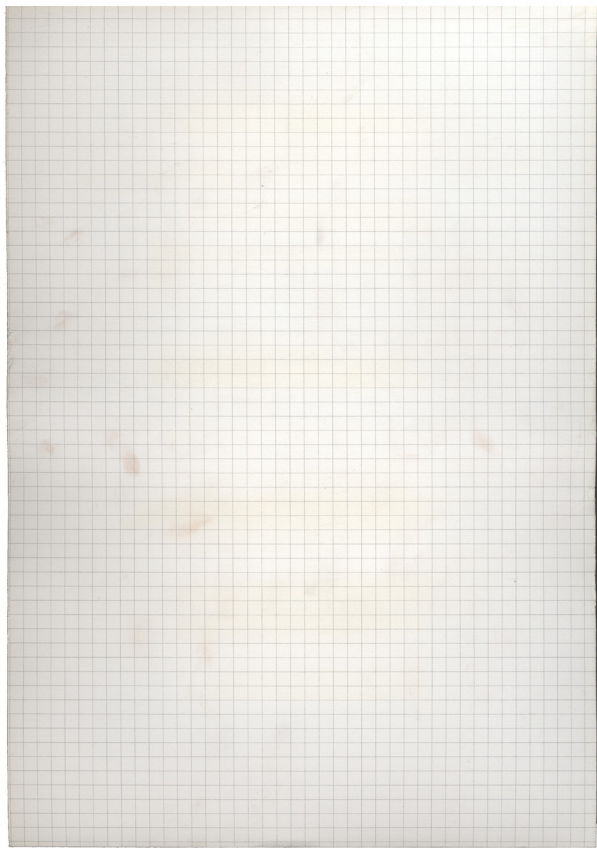
✓ Σήμερα ἡ αἰσθητικὴ σχεδὸν ταυτίζεται μέ τὰ προβλήματα ποῦ βάζουν μπροστά μας οἱ ραγδαίες κοινωνικὲς ἐξελίξεις. Στὴν Ἑδρώπη, ἡ διαδικασία τῆς ἀποπροσωποποίησης τοῦ ἀτόμου ὀλοκληρώθηκε. Ἡ ἄλλοτρίωση γενικεύθηκε. Ἡ μοναξιά τοῦ ἀνθρώπου ἐπιβεβαιώθηκε :

*α' Ὅλα ἔχουν κωδικοποιηθεῖ
ταξινόμηθεῖ
ἀποδελτιωθεῖν.*

(Ἀναγνωστάκης)

Τὸ ἴδιο ἀρχίζει νά γίνεται καὶ στὴ γῶρα μας. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο προσωπικὰ ἐγκαταλείπω καὶ πάλι τίς μεγάλες φόρμες — τὰ δράματα — καὶ ξαναγυρίζω στὸ ἀπλό τραγούδι. Μιά τρίτη περίοδος ἀρχίζει γιὰ μένα. Ἐπιδιώκω ξανά τὴν ἀπλή, ζεστή, ἄμεση ἐπαφή. Μὲ ὄσους καὶ ὄποιους. Ὅπως χρειάζομαι αὐτὴ τὴ θερμότητα, τὴν ἐγκάρδια, τὴν ἀνεπιφύλακτη

ἐπαφή γιὰ νά οικοδομήσω ξανά ἓνα καινούριο ἔργο, ποῦ ἴσως καὶ αὐτὸ νά καταλήξει σὲ μιὰ σύνθετη φόρμα, ὅπως τὸ Ἄξιον Ἐστί ἢ τὸ Κάντο. Ὅμως γι' αὐτὴ τὴν τελευταία χρειάζεται διαφορετικὸ ἐπίπεδο σχέσης καὶ ἐπαφῆς σὲ σχέση μέ κείνο ποῦ ὑπάρχει σήμερα ἀνάμεσα σὲ μένα καὶ τοὺς φίλους μου

Πιστεύω ότι η διαδικασία της κατάκτησης της πνευματικής κληρονομιάς φέρνει στην επιφάνεια τὰ βαθύτερα και τὰ καλύτερα στοιχεία του ανθρώπου. Θέτει σὲ λειτουργία ξεχασμένους, ἴσως, ἀλλὰ τρομακτικούς μηχανισμούς ἐνέργειας, πού δημιουργοῦν τελικά μέσα μας φαινόμενα πνευματικῆς ὑγείας καὶ ψυχικῆς εὐδαιμονίας. Ὁ ἄνθρωπος πού ἀποφασίζει νὰ μπεῖ σ' ἓνα παρόμοιο δρόμο γίνεται τελικά ἐλεύθερος. Πού σημαίνει ἐπεύθυνος. Πού σημαίνει κοινωνικά ὠφέλιμος.

